

Sociální pedagogika: Mládež

doc. Michal Kaplánek, Th.D.

*přednáška z předmětu Teoretické
koncepty sociální pedagogiky 1*

Otázky k diskusi ve skupinkách

- *Jaké vlastnosti mají lidé, které zařazujeme do kategorie „mládež“ nebo které označujeme přídavným jménem „mladí“?*
 - Dá se toto období nějak věkově ohraničit? Kdy začíná a kdy končí?
 - Jak byste toto období charakterizovali? Co se vám vybaví, řekneme-li „mládež“?

Definice mládí

- rozdíl právního a mentálního rozlišení mezi dětstvím, mládím a dospělostí
- doba mládí se stále rozšiřuje, mládí přestává být „pasáží“
- kult mládí
- *teenager* – participace dětí na životě starších kamarádů
- pojmy „vrstevnická skupina“, „*peer group*“
- Neil Postman kritizuje skutečnost, že děti přichází o dětství
- konec mládí – adolescentní moratorium, hotel „Máma“,
- prodloužení tohoto období primárně prodloužením přípravy na zaměstnání
- sekundárně oddalováním převzetí plné odpovědnosti za svůj život
- definice dospělosti, prodlužování provizória – výhody a nebezpečí
- proč i lidé pokročilého věku chtějí pořád vypadat mladí? Strach ze smrti?

Psychologický pohled na mládí

- Erikson – vývojová psychologie (5. a 6. stádium vývoje osobnosti): adolescence, raná dospělost – identita a intimita
- Identita – co to je?
 - Potřeba dosáhnout jasného „sebe-vědomí“ (identity);
 - faktory, které přispívají k ujasnění identity (peer group, parta),
 - faktory, které znesnadňují nalezení identity: postmoderna (tekutá identita), povrchnost
- Intimita: schopnost sdílet se s druhým

Mládež jako kulturní skupina

K pochopení vývoje mládeže jako zvláštní kulturní skupiny si potřebujeme objasnit následující pojmy:

- kultura
- enkulturace
- „kultura mládeže“
- parciální kultura, subkultura

Užší a širší pojetí kultury

- **Úžší pojetí kultury:** *„Kulturní kompetence v sobě zahrnuje ochotu a schopnost uvažovat nad vlastním vnímáním a aktivně kriticky se zabývat **těmi oblastmi života, které nejsou zaměřeny na bezprostřední výsledek.**“*
(Opaschowski)
- **Širší pojetí:** Pojem „kultura“ zahrnuje **veškerou tvořivou činnost, kterou člověk utváří své prostředí, jakož i výsledky této činnosti.** Jestliže člověk utváří svoje prostředí, vychází sice z předpokladů, které mu poskytla příroda i kultura předchozích generací, ale současně vytváří cosi nového.

Pojem „kultura“

(širší pojetí z hlediska antropologie)

... První přesnou definici se pokusil podat v roce 1871 britský antropolog Edward Burnett Tylor:

Kultura je komplexní celek, zahrnující náboženské a etické hodnoty a systémy, právní předpisy, poznání, umění a všechny zvyky a schopnosti, kterými jedinec disponuje jako příslušník společnosti a které si osvojil učením.

... V současnosti se kultura nejčastěji definuje jako **celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím enkulturace předávají dalším generacím.**

(Z webových stránek Katedry filosofie a religionistiky TF JU)

Oblasti kultury

- Materiální kultura (civilizace, prostředí)
- Duchovní kultura (morálka, věda, umění, náboženství)
- Sociální kultura (rodina, právo, stát)
- Osobní kultura (Cicero: kultura duše):
vnitřní a mravní formace člověka, která
přetváří jeho přirozené vlastnosti

Kultura duše je duší veškeré kultury!

Enkulturation

Enkulturation je

- universální kulturní proces, který funguje v jedné každé konkrétní kultuře a v životě jednoho každého individuálního nositele kultury,
- **adaptivní začleňování jednotlivců do příslušné etnické interetnické nebo multietnické kultury**, do jejího jazyka a do jejích tradic,
- fundamentální v období dětství, ale i jako celoživotní učební proces.
- výchova je intencionální a institucionalizovaná enkulturační pomoc

(Nahodil, cit. dle dr. P. Kuchaře)

Do jaké kultury se má mladý člověk včlenit?

Cultural Change(s):

- 16. stol. – Humanismus: odklon od teocentrismu k antropocentrismu
- 18. stol. – Osvícenství: víra v člověka a jeho rozum; odklon od náboženství k ideologiím
- 2. pol. 20. stol. – konec „velkých příběhů“; ztráta víry v člověka a rozum; radikální pluralita a příklon k individualismu
- Dnes - ???

Mládež – skupina s vlastní kulturou?

- do 50. let 20. století se mladí lidé přizpůsobovali kultuře dospělých,
- docházelo k celkové enkulturaci do tradiční kultury,
- enkulturace je významná stále, ale už není samozřejmá,
- mladí lidé žijí v mnoha kulturách, které jsou velmi rozdílné;
- můžeme pouze identifikovat základní společné (a někdy i protikladné) trendy; jedná se opět o trendy ovlivněné formováním vztahů v postmoderní společnosti

Postmoderní znaky kultur mládeže

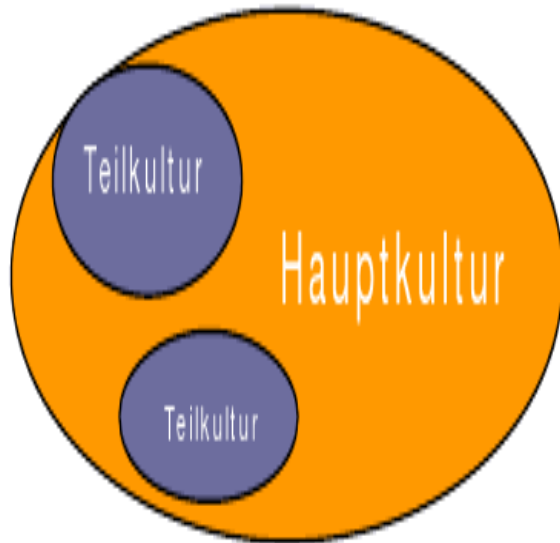
- Postmaterialismus
- Estetizace
- Vliv médií a sociálních sítí
- Sebeinscenování
- Povrchnost (Design statt Dasein)
- Hledání alternativ (vzdor)
- Touha po originalitě
- Touha po přijetí do referenční skupiny

Subkultury

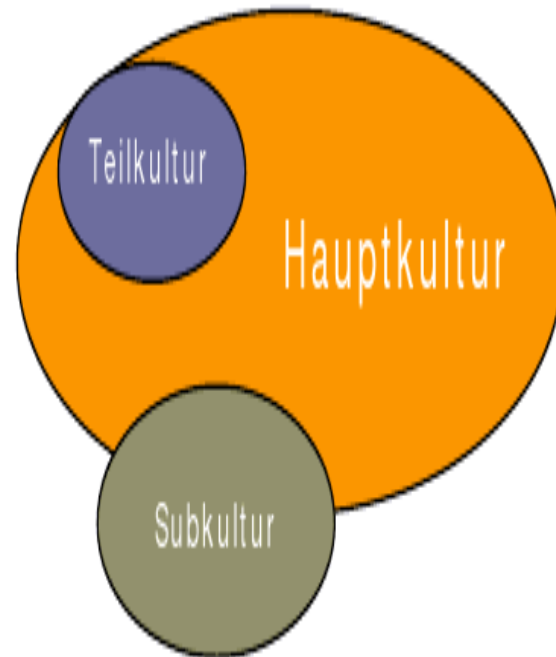
- Pojem „parciální kultura“ zavedl na začátku 70. let Robert R. Bell. Je to „relativně koherentní kulturní systémy, které představují v rámci celkového systému národní kultury „svět sám pro sebe“
- Subkultury jsou další „světy“, které si vytvořily takové strukturální a funkční vlastnosti, které jejich členy do jisté míry odlišují od ostatní společnosti
- Podle Baackeho synonyma

Dvojí pojetí subkultury

Postavení subkultur v rámci národní kultury

Subkultura = parciální kultura

Subkultura vybočuje z „normálu“

Scéna

Pojem *scéna* vznikl ve Velké Británii, a to ve městech. Oproti subkultuře je pro scénu charakteristická *aktualita* a (virtuální) *orientace na určité centrum* (město, místo, čtvrť, hospoda). Dnes – díky médiím a sociálním sítím – může ke scéně patřit jednotlivec, který se s dalšími účastníky scény fyzicky nikdy neviděl a na místě, kde scéna vznikla, nikdy nebyl. Patří ke scéně většinou virtuálně, fyzicky pak v symbolických okamžicích.